

Узагальнюючи вищенаведене, можна зробити висновок, що ринок рекламних послуг в Україні проходить етап становлення і вдосконалення схем співпраці та удосконалення технологій. Це свідчить про значні можливості для нових суб'єктів рекламної діяльності в нашій державі.

1. Дані мережі Internet. 2. Уэлс У., Бернет Дж., Мориарти С. Реклама: принципы и практика // Пер. с англ. – СПб. – 1999. – 736 с. 3. Дані рекламних досліджень компанії “Дельта Україна”. 4. Рекламный менеджмент: Конспект лекций. – К., 2000. – 120 с. 5. Дані аналітичного центру «Перспектива». – К., 2000.

УДК 332.246

В.М. Кміть

Львівський національний університет імені Івана Франка

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНЕ ТА ВИРОБНИЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

© Кміть В.М., 2001

Обґрунтовано необхідність загальнодержавного і виробничого регулювання витрат діяльності. Зроблено спробу ув'язати інтереси держави і підприємств у вирішенні проблеми зниження виробничих витрат, забезпечення їх використання на основі обґрунтованих підходів до управління витратами та посилення їх ролі у забезпеченні ефективності господарювання.

The necessity of nation-wide and industrial regulation by the charges of activity of the enterprises is proved in the article. It is made an attempt to coordinate interests of the state and businessman at the decision of problems of decrease of the industrial charges, maintenance of their use on the basis of the proved approaches to cost management and strengthening of their role in maintenance of managing efficiency.

У країнах з ринковою економікою питання забезпечення високого рівня ефективності роботи підприємств будь-якої форми власності займають чільне місце в економічній політиці держави. Кризовий стан вітчизняних промислових підприємств, економічна нестабільність у державі спонукають підприємців шукати власні шляхи забезпечення ефективності господарювання, використовуючи при цьому реальну ситуацію, що сформувалась в процесі трансформації адміністративно-командної системи господарювання до ринкової.

Намагання уряду України поповнити бюджет за рахунок збільшення податків на прибуток підприємств, введення різних обмежень у його використанні спонукало підприємців до заниження результатів виробничо-господарської діяльності та надмірного і необґрунтованого завищення витрат на виготовлення і збут продукції.

За таких умов більшість промислових підприємств України працюють на межі банкрутства, тобто їхні витрати фактично дорівнюють доходам від виробничо-господарської діяльності. У цій ситуації високий рівень витрат є фактором, що знижує конкурентоспроможність продукції (робіт, послуг), гальмує вихід підприємств на міжнародні ринки збуту, а, отже, робить їх непривабливими для інвестора.

З огляду на те, що Україна в перспективі повинна увійти у світову систему господарювання рівноправним партнером, проблемам досягнення конкурентоспроможності вітчизняної продукції повинна приділятися належна увага.

Важливим фактором підвищення конкурентоспроможності продукції є зниження її вартості. Очевидно, щоб досягнути зниження вартості продукції, необхідно постійно здійснювати управління витратами підприємств і намагатись їх знижувати.

За своїм розподілом витрати підприємств можна згрупувати на витрати на виробництво продукції (робіт, послуг) і господарсько-експлуатаційну діяльність, витрати на розширення виробництва, платежі у бюджет та відрахування у спеціальні фонди.

Нові умови господарювання ставлять нові вимоги до регулювання витрат діяльності підприємств як з боку держави, так і з боку самих власників. При цьому незалежно від форм власності на засоби виробництва та управління підприємством держава повинна взяти на себе такі функції адміністративного регулювання, як контроль за ефективністю формування витрат виробництва, правильністю списання їх на собівартість продукції тощо.

Адже адміністративне регулювання – це управління об'єктом на стадії його руху до заданого результату, втілення в життя діяльності уряду щодо забезпечення правової бази і суспільної атмосфери, які б сприяли ефективному функціонуванню економіки, а також створення умов конкуренції, перерозподілу ВВП і національного багатства; коригування розподілу ресурсів з метою вдосконалення суспільного виробництва; стабілізація економіки через широкий контроль за діяльністю підприємств; аналіз економічної кон'юнктури; стимулювання виробничої активності тощо [1, с. 18].

З цією метою необхідно встановити нормативну базу щодо використання промисловими підприємствами основних, важливих для розвитку національної економіки видів ресурсів, включаючи матеріальні, паливно-енергетичні, трудові та інші, а також запровадити податок на витрати.

Існуюча раніше нормативна база застаріла, не відповідає ні сучасним організаційно-технічним умовам виробництва, ні асортименту продукції, що виробляється. Визначення переліку нормативів, які б доводились до промислових підприємств, має носити державний характер. При цьому необхідно виходити із галузевих особливостей виробничих процесів, конкретних умов виробництва, якими визначається індивідуальна собівартість виробу, питомої ваги кожного виду витрат, їх зв'язку із обсягом продукції тощо.

За допомогою таких нормативів для підприємств встановиться межа ефективності використання різних виробничих ресурсів. Перевищення встановленої межі свідчитиме про неефективність використання цих ресурсів і шкідливість для розвитку вітчизняної економіки. Для цього доцільно запровадити у практику господарювання стандартні норми витрат.

Під стандартними нормами витрат потрібно розуміти обґрунтовану величину витрат окремих видів ресурсів за даними організаційно-технічних умов виробництва. Розмір цієї величини має бути обчислений, виходячи із середньогалузевих норм витрат, з врахуванням прогресивності технологій, цін на сировину, матеріали, оплату праці та накладні витрати на типові види продукції.

Важливою складовою механізму державного регулювання підприємництва має стати система його державної підтримки, створення якої сьогодні проголошується як запорука поліпшення стану в усіх сферах соціально-економічного життя суспільства: розвитку вітчизняного виробництва, виходу з кризи [2, с. 190]. Аналіз світового досвіду фінансової

підтримки підприємництва свідчить, що остання є системою багатопланових заходів, які охоплюють практично усі аспекти життєдіяльності підприємств. Усі фінансові важелі держави мають бути спрямовані не тільки на безпосереднє збільшення фінансових можливостей суб'єктів підприємництва, а й на стимулювання останніх з урахуванням загальнонаціональних цілей та пріоритетів економічного зростання [2, с. 203].

Отже, на державному рівні необхідно формувати механізми заохочення підприємств щодо раціонального використання ними різних видів ресурсів. В сучасних умовах господарювання держава, не втручаючись безпосередньо в діяльність підприємств, повинна створювати умови, які б спонукали вітчизняних товаровиробників до ефективного управління витратами виробництва.

Основними важелями впливу держави на вирішення проблеми мають стати:

- надання пільг в оподаткуванні прибутків за умови, що вони отримані за рахунок зниження витрат виробництва понад встановлені норми і нормативи;
- надання довготермінових пільгових кредитів підприємствам для придбання і впровадження нових прогресивних енерго- і ресурсозберігаючих технологій;
- введення штрафів за неефективне чи надмірне використання важливих для державної економіки ресурсів і оплата їх з прибутків підприємств тощо.

Вищевикладені державні важелі впливу спонукатимуть підприємства до запровадження і використання досконалішої техніки і новітніх технологій, що зумовить прогресивні структурні зміни всередині галузей, між галузями та в усьому національному виробництві, а також наблизить їх продукцію до світового рівня не тільки за цінами, а й за якістю.

Держава і суспільство в цілому зацікавлені у тому, щоб раціонально використовувати ресурсний потенціал країни, знижувати матеріало-, енерго- і трудомісткість ВВП. Реалізація цього напрямку повинна знайти конкретне відображення не тільки в системах управління й регулювання витратами виробництва, а й у економічній політиці на рівні підприємства.

Сьогоднішня реальність така, що для покращання справ більшість вітчизняних підприємств змушені покладатись виключно на самих себе. Сучасні промислові підприємства є надзвичайно складними економічними системами, де керівництво не може одразу вникнути в усі проблеми, а, отже, виникає потреба у постійному контролі свого бізнес-середовища. Отже, контроль витрат є необхідним елементом системи управління підприємством, без якого решта функцій управління не можуть бути повноцінно реалізовані.

На теперішній час в Україні практично ще не створені дієві механізми контролю за ефективністю витрат виробництва на підприємствах різних форм власності. За умов налагодження такого контролю керівництво зможе оцінити фактичний стан системи управління витратами на підприємстві, отримати достовірну, повну та оперативну інформацію про рівень витрат виробництва та визначити обґрунтованість та ефективність прийнятих управлінських рішень і результатів їх виконання.

У такій інформації зацікавлені не тільки адміністрація та менеджери підприємства, колективи виробничих та загальногосподарських підрозділів, акціонери та інвестори, які вклали свої кошти у розвиток підприємства, а й підприємства-конкуренти, податкові інспекції, статистичні органи тощо.

Керівники великих промислових підприємств не в змозі тільки власними силами контролювати свою фірму. Як свідчить практика, для цього необхідно надати автономності підрозділам підприємства. Це дасть змогу керівникам підрозділів самостійно відповідати за прибутки та збитки, контролювати рівень витрат свого підрозділу.

Аналіз і оцінка зарубіжного досвіду також показують, що регулювання витратами діяльності підприємства доцільно здійснювати не тільки по підприємству в цілому, а й більш детально – за центрами виникнення витрат і центрами відповідальності.

Центрами виникнення витрат є відокремлені структурні підрозділи підприємства, в яких можна організувати нормування, планування і облік витрат виробництва з метою спостереження, контролю і управління витратами виробничих ресурсів, а також оцінити ефективність їх використання. Виділення центру витрат по окремих підрозділах може проходити за різними ознаками: технологією, організаційною структурою, устаткуванням, виконуваними операціями, функціями тощо.

У практиці прийнято ділити підприємство на такі центри виникнення витрат:

- матеріальні (склад сировини, склад допоміжних матеріалів і склад матеріалів виробничого призначення, відділ закупівель);
- виробничі (виробничі цехи, відділ підготовки виробництва, відділ проектування, ремонтні майстерні);
- обслуговуючі (електропідстанції, насосні підстанції, робітничі їдальні);
- адміністративні (дирекція, секретаріат, відділ кадрів, юридичний відділ, бухгалтерія, фінансовий відділ, відділ сплати податків);
- збутові (відділ збуту, рекламний відділ, відділ маркетингу).

Виділення центрів виникнення витрат (на підприємстві) має важливе значення, оскільки зв'язок між динамікою витрат і зміною рівня завантаження виробничих потужностей найбільш чітко проявляється в місці виникнення витрат. Однак через відсутність достатньої кількості розробок, методичних вказівок та інструкцій, це питання й досі залишається не розробленим у вітчизняній практиці.

На практиці вважається, що місце виникнення витрат збігається із центром відповідальності, хоча це не обов'язково. Центр відповідальності – це персональне закріплення за керівниками підрозділів відповідальності за здійснені витрати. В економічних роботах висловлюють міркування про необхідність виділення “основних” (матеріальні і виробничі підрозділи) і “допоміжних” (адміністративні і збутові підрозділи) центрів відповідальності.

За оцінками зарубіжних і вітчизняних фахівців, створення центрів витрат за місцями їх виникнення і відповідальності значно підвищує оперативність надходження інформації, за допомогою якої керівництво зможе своєчасно змінити ситуацію у сфері управління витратами і, таким чином, запобігти неефективному їх здійсненню.

Необхідно зазначити, що формування витрат виробництва за місцями їх виникнення і контроль за центрами відповідальності є складним завданням. В усіх випадках контроль за ефективністю здійснення витрат виробництва має формуватись таким чином, щоб відхилення від встановлених у плановій або нормативній документації величин були віднесені на конкретну відповідальну особу. З цією метою складають кошториси (планові витрати), обчислюють фактичні витрати, а для виробничих підрозділів визначається собівартість одиниці продукції (робіт, послуг). При цьому важливого значення необхідно надати поділу виробничих витрат стосовно кожного центру відповідальності.

На нашу думку, витрати виробництва доцільно розподілити на основні (їх можна безпосередньо віднести на продукцію центрів відповідальності) і накладні (вони формуються в цих центрах, а пізніше спеціальними методами розподіляються між окремими видами продукції). Такий поділ витрат дасть змогу оперативно обчислювати кошториси для різних варіантів обсягу виробництва та здійснювати ефективний контроль за витрачанням ресурсів.

Практика показує, що не завжди вдається однозначно розподілити відповідальність за окремі види витрат між центрами відповідальності та окремими відповідальними особами. Такі витрати в економічній літературі називають нерегульованими чи неконтрольованими.

Міра урегульованості витрат залежить від специфіки конкретного підприємства: технології, що застосовується, типу організаційної структури, корпоративної культури, а

тому універсальної методики класифікації витрат за мірою урегульованості не існує – її можна розробити, тільки ув'язуючи з конкретним підприємством [3, с.18].

На нашу думку, до неконтрольованих витрат можна віднести постійні накладні витрати (плата за оренду, амортизаційні відрахування, платежі з обов'язкового страхування, оплата праці управлінського і обслуговуючого персоналу, місцеві податки тощо), на обсяг яких керівник центру відповідальності не може чинити прямого впливу. Складність полягає у відсутності повної інформації про віднесення того чи іншого виду накладних витрат до конкретної групи. Для цього необхідний логічний аналіз інформації про можливість впливу керівників різних рангів на величину відповідних видів витрат. Плануючи величину накладних витрат, керівництво підприємства має реально оцінювати свої можливості щодо регулювання такими витратами і старатися збільшувати частку регульованих витрат.

Отже, питання регулювання витратами діяльності підприємства в найближчій перспективі набудуть особливої актуальності для вітчизняних підприємців. Саме пошук шляхів зниження витрат буде спонукати їх до розробки і впровадження на підприємствах об'єктивних методів контролю, які в найкоротші проміжки часу забезпечуватимуть інформацією про стан здійснення витрат і, таким чином, дадуть можливість своєчасно приймати рішення управлінського характеру.

1. Михасюк І.Р., Залога З.М., Сажинець С.Й. Державне регулювання перехідної української економіки. – Львів, 1998. – 48 с. 2. Державне регулювання економіки: Навч. посібник // Чистов С.М., Никифоров А.Є., Куценко Т.Ф. та ін. – К., 2000. – 316 с. 3. Ананькіна Е.А., Данилочкіна Н.Г. Управление затратами. – М., 1998. – 64 с.

УДК 33(477)

М.В. Колісник

Національний університет “Львівська політехніка”

ЛОГІСТИЧНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ НЕПРИБУТКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

© Колісник М.В., 2001

Наведено основні концепції та науково обґрунтовано логістичні аспекти фінансового менеджменту неприбуткових організацій. Коротко обговорено типові види надходжень та витрат неприбуткових організацій. Запропоновано нову ідею організації логістики грошових потоків доходів та витрат неприбуткових організацій.

The basic concepts and sophisticated logistics aspects of financial management for non-profit organizations are noted in this article. The typical inncomings and outgoings for non-profit organizations are briefly discussed. The new idea how to arrange the logistic of gains and loses flows for non-profit organization has been proposed.

Діяльність неприбуткових організацій як обов'язкового елемента ринкової інфраструктури України набуває сьогодні особливої ваги. Цьому сприяє подальший розвиток ринкових відносин, урізноманітнення організаційних форм бізнесу, подальше становлення та вдосконалення законодавчо-нормативної та податкової бази.